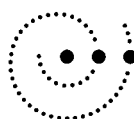

Ympäristöministeriön
hallinnonalan keskeiset
tavoitteet ja tehtävät
vuosina 2009–2012

Ympäristöministeriön
hallinnonalan keskeiset
tavoitteet ja tehtävät
vuosina 2009–2012

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN RAPORTTEJA 1 | 2008

Ympäristöministeriö
Hallintoyksikkö

Taitto: Ainoliisa Miettinen

Julkaisu on saatavana myös internetistä:
www.ymparisto.fi/julkaisut

Edita Prima Oy, Helsinki 2008

ISBN 978-952-11-2963-6 (nid.)
ISBN 978-952-11-2964-3 (PDF)
ISSN 1796-1696 (pain.)
ISSN 1796-170X (verkkokoj.)

SISÄLLYS

1 Toiminta- ja taloussuunnitelman laadintaperusteet	5
2 Toimintaympäristön haasteet	6
Ilmastomuutos vaikuttaa lähes kaikkeen toimintaan	6
Väestörakenne vinoutuu, korjausvelka kasvaa	6
Ympäristöriskit pahenevat etenkin Itämerellä	7
Luonnonsuojelussa käydään luonnonarvojen kauppaa	7
Kehitysmaiden rooli ympäristöongelmien hallinnassa korostuu.....	8
Rakenteiden kehittämistä ja tuottavuuden parantamista tarvitaan.....	8
3 Ympäristöhallinnon visio ja toiminta-ajatus.....	9
3.1 Ympäristöhallinnon visio	9
3.2 Ympäristöhallinnon toiminta-ajatus ja toimintaperiaatteet	9
4 Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet vuosina 2009–2012	10
4.1 Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	11
4.2 Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen hidastuminen	16
4.3 Ekotehokkuuden lisääminen ja luonnonvarojen kestävä käyttö	18
4.4 Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen.....	19
4.5 EU-yhteistyön ja kansainvälisen yhteistyön tehostaminen.....	23
4.6 Ohjausvälineiden vaikuttavuuden parantaminen	24
4.7 Laadukas ympäristöhallinto	26
4.8 Avoin, aktiivinen ja ennakoiva viestintä	29
Hallinnonalan henkilöstö ja määrärahakehykset vuosina 2009–2012	30
Kuvailulehti	32

1 Toiminta- ja taloussuunnitelman laadintaperusteet

Ympäristöministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma vuosiksi 2008–2012 sisältää yhteenvedon keskeisimmistä tavoitteista ja painotuksista hallinnonalan toiminnassa lähivuosina.

Menojen peruslaskelmatason lähtökohtana on eduskunnan hyväksymä vuoden 2008 talousarvio ja siinä on otettu huomioon muut jo tehdyt määrärahoihin vaikuttavat päätökset vuosien 2009–2012 palkankorotuksia lukuun ottamatta. Ympäristöministeriön hallinnonalan nykyisen tuottavuusohjelman hankkeet ja muu kehittäminen perustuvat ministeriön pidemmän aikavälin strategian ja toimialakohtaisten strategioiden toimeenpanoon. Nykyisiä tuottavuuden kehittämishankkeita on käsitelty toiminta- ja taloussuunnitelman asianomaisissa kohdissa. Hallinnonalan nykyisen tuottavuusohjelman tavoitteena olevien henkilöstövähennysten määräraha vaikutukset on tässä vaiheessa ennakoitu laskennallisesti virastojen toimintamenoihin. Hankkeiden toimeenpano saattaa suunnittelukaudella muuttaa näiden vähennysten ajoitusta ja keskinäistä jakautumista virastojen kesken. Tuottavuushankkeiden muita määräraha vaikutuksia ja niiden kohdentumista virastoittain ei ole mahdollista tässä vaiheessa vielä ennakoida, vaan ne tarkentuvat hankkeiden edetessä. Tuottavuushankkeisiin liittyviä keskeisiä it-kehittämishankkeita pyritään nopeuttamaan keskitetyn tuottavuus- ja it-rahoituksen avulla.

Toiminta- ja taloussuunnitelmassa ei ole tässä vaiheessa ennakoitu hallituksen tänä vuonna käynnistämän valtion aluehallinnon uudistamis- ja kehittämishankkeen vaikutuksia ympäristöhallinnossa. Myöskään kunta- ja palvelurakennemuutoksen mahdollisesti tuomia toiminnan kehittämismahdollisuuksia lähivuosina ei vielä ole mahdollista konkretisoida täsmällisesti. Erityisesti näistä syistä ei ole myöskään voitu näin valmisteluvaiheessa esittää niiden avulla ympäristöhallinnossa mahdollisesti aikaansaattavia tuottavuusvaikutuksia, vaan ne täsmentyvät hankkeiden edetessä.

Ympäristöhallinnossa varaudutaan valtioneuvoston 28.6.2007 tekemän periaatepäätöksen mukaisen sektoritutkimusyhteistyön vahvistamiseen vuosina 2009–2012 ohjelmakohtaisten tutkimusagendojen puitteissa. Ympäristöministeriö osallistuu sektoritutkimusneuvottelukunnan koordinoimaan strategisesti merkittävien laaja-pohjaisten kärkihankkeiden valmistelu- ja rahoitusyhteistyöhön käytettävissä olevan kehittämisrahoituksen puitteissa.

Suomen ympäristökeskus ja Metsähallituksen luontopalvelut ovat laatineet erikseen toiminta- ja taloussuunnitelman suunnittelukaudelle. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ei ole laatinut erillistä toiminta- ja taloussuunnitelmaa.

Hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma edustaa ympäristöministeriön näkemystä toiminnan lähivuosien keskeisistä painotuksista. Valtioneuvosto ei ole ottanut kantaa suunnitelmaan.

2 Toimintaympäristön haasteet

Ilmastonmuutos vaikuttaa lähes kaikkeen toimintaan

Suomen on lähivuosina kyettävä samanaikaisesti huolehtimaan taloudellisesta kilpailukyvyistä, ympäristövastuusta sekä inhimillisestä ja sosiaalisesta pääomasta toimintaympäristön nopeasti muuttuessa. Suurena uhkana on ilmastonmuutos, jonka hillitseminen vaikuttaa merkittävästi maapallonlaajuisen yhteistyön kautta ihmisten ja yhdyskuntien toimintaan ja elämään. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja sen tuomiin ääri-ilmiöihin varautuminen vaativat uudelleenajattelua monilla elämänaloilla. On siirryttävä vähähiiliseen yhteiskuntaan ja sopeuduttava muun muassa routa- ja kosteusolosuhteiltaan muuttuvaan ilmastoon. Ilmastonmuutoksen näkyvät vaikutukset lisäävät ympäristötietoisuutta, joka vaikuttaa poliittiseen toimintaan. Toisaalta ympäristöongelmien ratkaisut tulevat kysynnän nopeasti kasvaessa jo lähivuosina merkittävästi suuntaamaan teknologian kehitystä ja talouden voimavarojen käyttöä. Kilpailukyky ja ympäristöajattelu kietoutuvat yhteen ympäristöteknologian kehittymisen ja maailmalla lisääntyvän ilmastoratkaisujen kysynnän kautta. Ympäristöasioiden merkitys yritysten kilpailukykytekijänä on ympäristöpolitiikan ohjauksen haasteita. Perinteisen säätelyn rinnalle tarvitaan entistä enemmän toimintaa, jolla vuorovaikutuksessa kansalaisten ja elinkeinoelämän kanssa kehitetään kustannustehokasta ohjausta sekä kannustetaan eri toimijoiden omaehtoista ympäristövastuuta.

Väestörakenne vinoutuu, korjausvelka kasvaa

Väestön ikääntyminen asettaa vaatimuksia asumiselle, liikkumisympäristölle ja palveluille. Väestön kasvu jatkuu Suomessa suurimmilla kaupunkiseuduilla ja erityisesti niiden kehyskunnissa muuttoliikkeen ja luonnollisen väestönkasvun seurauksena. Kasvavilla kaupunkiseuduilla tarvitaan uusia asuntoja, palveluja sekä investointeja liikenteeseen ja muuhun infrastruktuuriin. Kysyntään nähden paikoin liian vähäinen asuntojen tarjonta erityisesti pääkaupunkiseudulla pitää asuntojen hintatason ja vuokrat korkeina. Pääkaupunkiseudulla vuokramarkkinoiden kiristyminen on jo vaikeuttanut työvoiman saantia ja vaikuttaa näin talouskasvua hidastavasti. Suuressa osassa maata väestö vähenee ja asuntoja jää tyhjiksi. Muutos vaikeuttaa kuntatalouden hoitoa sekä kasvavilla että väestöään menettävillä alueilla. Kuntayhteistyö edistyy. Erityisesti kaupunkiseuduilla tarvitaan nykyistä laajempaa kuntien yhteistyötä maankäytön, asuntopolitiikan ja liikennejärjestelmien suunnittelussa. Kaavoituksen pullonkauloja on raivattava ja yhdyskuntarakennetta eheyttävä.

Kunta- ja palvelurakenteen uudistuksella tavoitellaan kuntapalvelujen järjestämiseen riittävän vahvaa rakenteellista ja taloudellista perustaa. Uudistukset vaikuttavat erityisesti maankäytön suunnitteluun, mutta myös ympäristönsuojeluasioiden hoidon ja rakennusvalvonnan järjestämiseen kunnissa.

Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kasvavat, mutta erot kotitalouksien taloudellisissa mahdollisuuksissa vaikuttaa asumiseensa saattavat syventyä. Rahoitusmarkkinoilla on runsaasti rahoitusvaihtoehtoja ja rahoitusta on helposti saatavissa. Ongelmia saattaa kuitenkin syntyä ylisuuria ja pitkiä asuntolainoja ottaneille kotitalouksille. Asuntomarkkinat eivät takaa riittävää asuntotarjontaa erityisryhmille. Olemassa olevan ja ikääntyvän asuntokannan ylläpidon merkitys kasvaa. Asuntoalueiden sosiaalinen eriytyminen saattaa syventyä. Kireä kuntatalous heikentää kuntien mahdollisuuksia ylläpitää hyviä asuinoloja, huolehtia kunnostamista vaativasta infrastruktuurista ja hoitaa omistuksessaan olevaa sosiaalista vuokra-asuntokantaa. Olemassa olevan rakennetun ympäristön korjausvelka kasvaa huolestuttavasti.

Kiinteistö- ja rakennusallalla energian käytön vähentäminen on noussut keskeiseksi muutostekijäksi. Energian saatavuus ja hinnan nousu korostavat rakentamisen ja rakennusten elinkaariosaamisen merkitystä. Rakentamisen laatu, etenkin rakentamisen turvallisuus ja sisäilman terveellisyys aiheuttavat edelleen ongelmia. Rakennusalan osaavan työvoiman saatavuus on kasvava haaste. Rakennusalan vähäinen tutkimustoiminta on uhkana muutosvauhdissa mukana pysymiselle.

Ympäristöriskit pahenevat etenkin Itämerellä

Ympäristöpolitiikan päähuomio on siirtymässä koko yhteiskunnan läpi kulkeviin aineen ja energian virtoihin, jotka ovat keskeisten ympäristöongelmien tärkein yhteinen nimittäjä. Erityisesti kyse on ilmastomuutosta aiheuttavista hiilidioksidi- ja muista päästöistä, mutta huomiota vaativat myös vaaralliset aineet, ravinnekuormitus, jätteet ja luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen. Maatalouden ja haja-asutuksen ravinnepäästöt heikentävät monin paikoin vesien tilaa. Vaarallisten kemikaalien käyttö on edelleen mittavaa ja vaarallisten aineiden sekä pienhiukkasten päästöt ovat ympäristön ja terveyden kannalta liian suuret.

Voimakkaasti edelleen kasvava meriliikenne nostaa öljy- ja kemikaalionnettomuuksien riskiä erityisesti Itämerellä. Liikenneturvallisuus merellä sekä vahinkojen torjuntavalmiuden ylläpito ja parantaminen edellyttävät jatkuvaa aktiivista toimintaa. Suomenlahden pohjukan strategisen merkityksen nousu Venäjän energiamarkkinana on Suomemme ympäristösuojelun kannalta haasteellista.

Luonnonsuojelussa käydään luonnonarvojen kauppaa

Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttäminen on suunnittelukauden keskeisimpiä ympäristöpolitiikan tavoitteita maapallonlaajuisesti, Euroopan unionissa ja Suomessa. Luonnon monimuotoisuutta uhkaavat tekijät liittyvät läheisesti laajoihin ympäristömuutoksiin, kuten ilmastomuutokseen. Perinteinen käsitys luonnonsuojelusta laajenee ja monipuolistuu, ja luonnonsuojelun tavoitteet ja toiminta tukevat yhä enemmän myös luonnonvarojen kestäväää käyttöä.

Luonnon monimuotoisuuden suojeleminen ja hoito tukee työllisyyden, aluekehityksen ja virkistystoiminnan tavoitteita. Tärkeimpien Natura 2000-alueiden hoitoa ja käyttöä suunnittelu vuorovaikutuksessa paikallisen väestön ja elinkeinonharjoittajien kanssa luo mahdollisuuksia käyttää euroopanlaajuisista Natura 2000-verkostoa aluetason voimavarana. Kansallinen METSO-ohjelma perustuu metsänomistajien vapaaehtoiseen osallistumiseen metsiensuojelutoimiin ja markkinapohjaisten toteutuskeinojen soveltamiseen. Se on kansainvälisestikin tarkasteltuna merkittävä uusi lähestymistapa luonnonsuojelussa ja on jo kokeiluvaiheessa saavuttanut laajan hyväksynnän yhteiskunnassa. Itämeren luonnon monimuotoisuuden kartoittaminen ja turvaaminen sekä ilmastomuutoksen aiheuttamien uhkatekijöiden tunnistaminen uudistavat niinikään luonnonsuojelua.

Euroopan unionin lainsäädäntö sekä yhteisön strateginen työ linjaa voimakkaasti luonnonsuojelua jäsenmaissa, yhteisön tasolla ja yhteisön suhteissa maailmanlaajuisesti. Luonnonsuojeluhallinnossa selkeytetään viranomaisten ja tutkimuslaitosten roolit Suomessa, varmistetaan tehokkaat toimintatavat ja suunnataan voimavarojen käyttö strategisesti oikein suhteessa muuttuvaan toimintaympäristöön.

Kehitysmaiden rooli ympäristöongelmien hallinnassa korostuu

Globaalit ympäristöongelmat, kuten ilmastonmuutos ja luonnonvarojen pilaantuminen ja hupeneminen vaativat teollisuus- ja kehitysmaiden välistä kumppanuutta. Hyvinvointi ja luonnonvarojen käyttö jakautuvat epätasaisesti eri alueiden kesken. Tämä epäkohta kärjistyy tulevaisuudessa ja on yhteydessä ympäristöongelmiin ja niiden ratkaisukeinoihin. Materiaalisen kulutuksen kasvusta on tulossa yhä keskeisempi maailmanlaajuisen ympäristöongelmien taustatekijä. Se uhkaa syödä niitä hyötyjä, joita on aikaansaatava vähentämällä tuotantolaitosten ja liikennevälineiden aiheuttamia päästöjä ja kehittämällä tuotteiden ympäristöominaisuuksia. Kasvava tuotanto nopeasti kehittyvissä maissa, erityisesti Aasiassa ja Etelä-Amerikassa lisää ympäristön kuormitusta ja luonnonvarojen käyttöä. Kehittyneiden teollisuusmaiden tulee luoda edellytyksiä kehittyvien maiden ekotehokkaalle tuotannolle.

Vaikka ympäristöongelmat tiedostetaan entistä paremmin, kansallisten etujen turvaaminen vaikeuttaa yhteisten ratkaisujen löytymistä. Globalisaation hallinta edellyttää kansainvälisten pelisääntöjen täsmentämistä ympäristön ja luonnonvarojen turvaamiseksi.

Haastavinta on ilmaston muutoksen hallintaa vuoden 2012 jälkeisenä aikana koskevien neuvottelujen eteneminen. Tämä edellyttää maapallonlaajuisia kehitystä, jossa lisätään uusiutuvien energialähteiden käyttöä, otetaan käyttöön puhtaampia ja tehokkaampia fossiilisia energialähteitä hyödyntävää teknologiaa sekä kehitetään kokonaispäästöjen kannalta hyviä rahoitusratkaisuja, kuten yhteistoimeenpanoa ja puhtaan teknologian mekanismeja sekä päästökauppaa.

Rakenteiden kehittämistä ja tuottavuuden parantamista tarvitaan

Tuottavuuden parantamiseen ja palvelujen tasapuoliseen saatavuuteen liittyvät kysymykset nousevat julkisessa hallinnossa voimakkaasti esille. Julkiselta hallinnolta odotetaan parempia palveluja, mutta toisaalta edellytetään menojen vähentämistä. Toiminnan tehostaminen ja tuottavuuden parantaminen vaativat niin hallinnon rakenteiden kuin toimintatapojenkin uudistamista koko julkisessa hallinnossa. Johtamiseen ja henkilöstöpolitiikkaan kiinnitetään kasvavaa huomiota. Hallinnonalojen raja-aidat madaltuvat ja yhteistyö lisääntyy.

Julkisten resurssien vähentyminen ja ympäristöhaasteiden kasvu samaan aikaan Suomen ympäristöhallinnolle keskeinen haaste. Tuottavuuden parantamistoimet on kyettävä kohdentamaan strategisesti oikein. Euroopan unionin kasvava ympäristösääntely edellyttää vaikuttamista jo asioiden valmisteluvaiheessa. Säästäminen väärässä kohdassa voi kostautua moninkertaisesti myöhemmin.

3 Ympäristöhallinnon visio ja toiminta-ajatus

Hallinnonalalla toimivat ympäristöministeriön lisäksi 13 alueellista ympäristökeskusta, kolme ympäristölupavirastoa, Suomen ympäristökeskus, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus sekä talousarvion ulkopuoliset valtion asuntorahasto ja öljysuojarahasto. Ympäristöministeriö on hallinnonalansa strateginen ohjaaja. Alueelliset ympäristökeskukset vastaavat alueiden käyttöä, luonnonsuojelua, ympäristönsuojelua ja rakentamisen ohjausta koskevista tehtävistä maakunnissa. Ympäristölupavirastot päättävät merkittävimmistä ympäristöluvista ja vesilain mukaisista luvista toimialueellaan. Suomen ympäristökeskus on ympäristöalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, joka tuottaa ympäristöpolitiikan toimeenpanoa varten tutkimus- ja seurantatietoa sekä asiantuntijapalveluja ja hoitaa myös eräitä viranomaistehtäviä. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus kehittää kestävää, laadukasta ja kohtuuhintaista asumista sekä hoitaa asuntorahoitukseen osoitettavaan valtion tukeen liittyviä viranomais-tehtäviä.

Metsähallituksen luontopalvelut hoitavat valtion luonnonsuojelualueita sekä huolehtivat osaltaan uhanalaisten lajien suojelusta ja seurannasta.

3.1

Ympäristöhallinnon visio

Ympäristöhallinnon visiona on ekotehokas yhteiskunta ja hyvinvointia edistävä elinympäristö.

3.2

Ympäristöhallinnon toiminta-ajatus ja toimintaperiaatteet

Ympäristöhallinto edistää kestävää kehitystä ja kansalaisten hyvinvointia. Ympäristöhallinto toimii hyvän elinympäristön aikaansaamiseksi, luonnon toimintakyvyn turvaamiseksi ja asunto-olojen parantamiseksi.

Ympäristöhallinto edistää toiminnallaan ihmisen ja luonnon hyvinvointia, ottaa huomioon tulevien sukupolvien tarpeet sekä edistää kokonaiskäsitelmien muodostumista ympäristökysymyksissä.

Ympäristöhallinnon toimintaperiaatteissa korostuvat osaaminen ja toiminnan avoimuus. Toiminta perustuu asiakkaiden tarpeisiin, yhteistyövalmiuteen ja molempipuoliseen vaikuttamiseen. Työyhteisössä painotetaan vuorovaikutusta ja hyvää työtoveruutta.

4 Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet vuosina 2009–2012

4.1 Yhdyskunnat, rakennettu ympäristö ja asuminen

- Yhdyskuntien ja rakennusten energiankulutus vähenee
- Helsingin seudun asuntotuotanto kasvaa
- Rakennusten korjausvelka pienenee
- Yhdyskuntien, rakennetun ympäristön ja asumisen laatu paranee

4.2 Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen hidastaminen

4.3 Ekotehokkuuden lisääminen ja luonnonvarojen kestävä käyttö

4.4 Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen

- Itämeren tilan parantaminen ja vesien hyvän tilan saavuttaminen
- Vaarallisten aineiden ja pienhiukkasten aiheuttamien terveyshaittojen vähentäminen
- Melun aiheuttamien terveys- ja ympäristöhaittojen vähentäminen
- Valmius toteuttaa ilmastopimuksen pitkän aikavälin tavoitteita

4.5 EU-yhteistyön ja kansainvälisen yhteistyön tehostaminen

4.6 Ohjausvälineiden vaikuttavuuden parantaminen

4.7 Laadukas ympäristöhallinto

4.8 Avoin, aktiivinen ja ennakoiva viestintä

Vuosiksi 2009–2012 näille tehtäväalueille asetetut tavoitteet ja suunnitellut keskeiset toimenpiteet vastaavat osaltaan toimintaympäristön ympäristöhallinnolle asettamiin odotuksiin ja toteuttavat pidemmän aikavälillä hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Yhdyskuntien ja rakennusten energiankulutus vähenee

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Yhdyskuntarakenne eheytyy erityisesti kasvavilla kaupunkiseuduilla niin, että liikenteestä ja yhdyskuntien muusta toiminnasta aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt vähenevät. Tavoitteena on, että liikenteestä aiheutuvat päästöt vähenevät vuoteen 2020 mennessä 20 % vuoden 1990 tasosta.
- Yhdyskuntien ja rakentamisen suunnittelussa on varauduttu ilmastonmuutoksesta aiheutuviin säätilan ääri-ilmiöihin ja energian saannin häiriöihin.
- Rakennusten energia- ja materiaalihokkuus paranee.
- Asuntopoliittiset tukitoimet vähentävät asuinrakennusten energiankäyttöä.

Keskeiset toimenpiteet

1. Yhdyskuntarakennetta eheyttävää ohjausta vahvistetaan

- Varmistetaan ilmastonmuutoksen hillintää koskevien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden välittyminen maakuntakaavoitukseen ja kuntien kaavoitukseen.
- Kaupunkiympäristön parantamiseksi edistetään kestävästä kaupunkiliikennettä ja ympäristöasioiden yhdenmista hallintaa EU:n kestävästä kaupunkikehityksen teemastrategian tavoitteiden mukaisesti.
- Kaavaohjauksessa painotetaan yhdyskuntien henkilöautoriippuvuuden vähentämistä ja joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edellytysten parantamista.
- Kaupan palvelurakenne nostetaan esille maakuntakaavojen ja yleiskaavojen laadinnassa.
- Tuotetaan tietoa yhdyskuntarakenteen muutoksesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä yhdyskuntien suunnittelua ja päätöksentekoa varten.
- Kunta- ja palvelurakenteen uudistuksessa tuetaan kaupunkiseutusuunnitelmien toimeenpanoa edistämällä kuntien strategista yhteistyötä sekä maakunta- ja yleiskaavojen käyttöä seutujen yhdyskuntarakenteen hallinnassa.

2. Rakennusten energiatehokkuutta parannetaan

- Uudisrakentamisen energiatehokkuutta parannetaan tavoitteena siirtyminen matalaenergiarakentamiseen. Suunnittelukauden alussa uudisrakentamisen energiatehokkuusvaatimuksia tiukennetaan 30-40 %.
- Olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuutta parannetaan käyttäen laajaa ohjausvälinevalikoimaa, kuten energiatehokkuussopimuksia, energiakorjausavustuksia ja informaatio-ohjausta.
- Rakennusten energiatodistus- ja ympäristöluokitusmenettelyn käyttöä edistetään.
- Uusiutuvien ja ympäristöä säästävien luonnonvarojen käyttöä rakentamisessa lisätään.

3. Yhdyskuntien suunnittelussa ja rakentamisessa varaudutaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin

- Kehitetään yhdyskuntien toimintavarmuutta parantavia ratkaisuja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi.
- Ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioonottaminen maakuntakaavoituksessa ja kuntien kaavoituksessa varmistetaan.
- Tulvariskialueista ja säätilan ääri-ilmiöiden vaikutuksista on käytettävissä riittävät tiedot ja ne otetaan huomioon maankäytön suunnittelussa ja rakentamisessa.

4. Asuntopoliittiset tukitoimenpiteet vähentävät asuinrakennusten energiankulutusta

- Energiansäästöä edistävät toimenpiteet otetaan painokkaasti huomioon asuminen tuen kohdentamisperusteina.
- Energia-avustusten määrä nostetaan ilmasto- ja energiastrategian yhteydessä sovittavalle tasolle.
- Omakotitalojen korkotukilainoitus kohdennetaan matalaenergiatalojen rakentamiseen.
- Asunto-osakeyhtiötalojen perusparantamisen korkotukilainan lainaosuutta nostetaan.
- Kunnallistekniikka-avustusten kohdentamisessa painotetaan yhdyskuntarakenteen eheytymistä.

Vaikuttavuusindikaattorit ja -mittarit

Yhdyskuntarakenteen kehitys erityisesti keskeisillä kaupunkiseuduilla; esimerkiksi

- rakentamisen sijoittuminen kaupunkiseuduilla
- vähittäiskaupan suuryksiköiden ja myymäläkeskittymien sijainti yhdyskuntarakenteessa
- kaavoituksen ja tonttivarannon määrä ja kehittyminen

Rakennuskannasta aiheutuvien kasvihuonekaasupäästöjen väheneminen

Energian ominaiskulutuksen muutos kiinteistöissä (kWh/m²)

4.1.2

Helsingin seudun asuntotuotanto kasvaa

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Asuntotonttien tarjonta ja asuntotuotanto kasvavat Helsingin seudulla.

Keskeiset toimenpiteet

- Edistetään kaavoitus- ja maapolitiikan välineiden monipuolista käyttöä ja suunnitelmallista maapolitiikkaa kunnissa riittävän, laadukkaan ja kohtuuhintaisen asuntotuotannon sekä elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaamiseksi.
- Asuntotonttien tarjontaa lisätään hallituksen asuntopoliittisen toimenpideohjelman sekä valtion ja Helsingin seudun kuntien yhteistyönä laaditun asunto- ja tonttitarjonnan toimenpideohjelman ja siihen perustuvan aiesopimuksen mukaisin toimenpitein.
- Asuntotuotannon lisäämiseksi toimitaan yhteistyössä kuntien, rakennuttajien ja rakentajien kanssa.

- Kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon edellytyksiä Helsingin seudulla parannetaan.
- Kunnallistekniikka-avustukset suunnataan erityisesti Helsingin seudulle tavoitteena tehostaa kuntien yhteistyötä uusien alueiden käyttöönottamiseksi, tiivistää yhdyskuntarakennetta ja lisätä kohtuuhintaista asuntotarjontaa.

Vaikuttavuusindikaattorit ja -mittarit

	2002	2003	2004	2005	2006	Tavoite 2012
Aravavuokrien suhde vapaarahoitteisiin vuokriin yli 100 000 asukkaan kaupungeissa	75 %	75 %	78 %	78 %	79 %	80 %
Aravavuokrien vuosimuutos	4,2 %	3,2 %	3,2 %	2,3 %	2,0 %	Enintään tulojen nousun verran
Vapaarahoitteisten vuokrien vuosimuutos	2,8 %	2,8 %	1,9 %	2,4 %	2,0 %	
Asuntojen hintojen vuosimuutos	7,4 %	6,1 %	7,1 %	6,1 %	8,4 %	
Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen vuosimuutos	5,0 %	3,8 %	2,0 %	5,6 %		-
ARA-tuotannon määrä: Helsingin seutu	3 600	2 700	2 700	1 700	1 100	3 000
Muut kasvukeskukset	2 900	2 200	1 400	1 400	1 300	2 000
Muu maa	2 000	1 000	1 000	1 000	1 200	1 000
Enintään 2h+kk asuntojen osuus ARA-tuotannossa (varsinaiset vuokratalot)	39 %	43 %	44 %	39 %	49 %	50 %

4.1.3

Rakennusten korjausvelka pienenee

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Rakennukset ovat hyvässä kunnossa koko elinkaarensa ajan ja vastaavat käyttäjien muuttuvia tarpeita.
- Rakennuskannan korjaamisen ja ylläpidon osaaminen vahvistuu.
- Ikääntyneiden kotona asumisen edellytykset paranevat.

Keskeiset toimenpiteet

1. Edistetään rakennusten suunnitelmallista ylläpitoa ja korjausta

- Toimitaan aktiivisesti korjausrakentamisen osaamisen, palvelujen ja ylläpidon kehittymiseksi ja tiedon lisäämiseksi.
- Edistetään säästävää ja rakennuksen ominaisuuksia huomioonottavaa korjaamista.
- Tietoa rakennusmateriaalien kierrätyksestä ja hyötykäytöstä lisätään.

2. Parannetaan ikääntyneiden kotona asumisen edellytyksiä

- Asuntokannan ylläpidon ja korjaamisen valtion tuki kohdistetaan parantamaan rakennusten esteettömyyttä ja ikääntyvien mahdollisuuksia asua kotonaan.
- Korjausavustusten tulorajoja vanhusten ja vammaisten osalta nostetaan niin, että heidän mahdollisuutensa asua kotona paranevat.

Vaikuttavuusindikaattorit ja -mittarit

Korjausvelka vähenee vuoden 2007 tasoon verrattuna ROTI-mittarilla arvioituna. Mittaukset tehdään vuosina 2009 ja 2011 (ROTI = rakennetun ympäristön tilan arviointi)

	2002	2003	2004	2005	2006	Tavoite 2012
Hissien rakentaminen nykyisiin asuinkerrostaloihin	168	174	205	236	342	400

4.1.4

Asumisen, yhdyskuntien ja rakennetun ympäristön laatu paranee

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Asuntomarkkinoiden toimivuutta parannetaan sosiaalista tasa-arvoa painottaen.
- Elinympäristön hyvä laatu tukee kansalaisten hyvinvointia ja kansallista kilpailukykyä.
- Tarjolla on väestön tarpeita ja tavoitteita tukevia monipuolisia ja viihtyisiä elinympäristöjä. Asumisen, palveluiden, työpaikkojen ja virkistysalueet sijoittuvat toimiviksi kokonaisuuksiksi.
- Yhdyskuntien suunnittelussa ja toteutuksessa on otettu huomioon niiden kulttuuri- ja luonnonarvot ja hyödynnetty alueiden omaleimaisuus-, identiteetti- ja vetovoimatekijöitä.
- Terveellisyys, turvallisuus ja muut laatutekijät hallitaan rakentamisessa ja rakennusten käytössä.

Keskeiset toimenpiteet

I. Asuntomarkkinoiden toimivuutta parannetaan

I.1. Pitkäaikaisasunnottomuus vähenee

- Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmaa toteutetaan tavoitteena puolittaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2011 mennessä.
- Otetaan käyttöön 50 %:n avustus pitkäaikaisasunnottomille tarkoitettujen asuntojen tarjonnan lisäämiseksi.
- Erityisryhmien investointiavustukset kohdennetaan ensisijaisesti lisäämään asuntotarjontaa pitkäaikaisasunnottomille, mielenterveyskuntoutujille, kehitysvammaisille ja dementikoille.

Vaikuttavuusindikaattorit ja -mittarit

	2002	2003	2004	2005	2006	Tavoite 2012
Asunnottomien määrä: Yhden hengen talouksia Perheitä	9 560 770	8 190 420	7 650 360	7 430 360	7 400 300	5 000 200

1.2. Nuorten ensiasunnon ostajien tilanne paranee

- Selvitetään mahdollisuudet lisätä osaomistus- ja asumisoikeusasuntojen tarjontaa rahoitusjärjestelmiä kehittämällä.
- Omistusasumisen järjestelmiä kehitetään tukemaan nuorten ensiasunnon ostajien ja työn perässä kasvukeskuksiin muuttavien asunnonhankintaa.

1.3. Sosiaalisten vuokra-asuntojen tarjonta väestöltään vähenevillä seuduilla vastaa nykyistä paremmin kysyntää ja valtion riskit vähenevät

- Selvitetään tukikeinoja, joilla voidaan ehkäistä korkotukilainoituksesta mahdollisesti aiheutuvia taloudellisia vaikeuksia.
- Selvitetään valtiontakauksen tarvetta korkeakorkoisten aravalainojen muuttamisessa pankkilainoiksi tavoitteena lainojen kohtuullinen korkotas.
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus jatkaa yhteistyössä kuntien kanssa ns. Käyttöaste-projektin toimintamallien kehittämistä.

2. Elinympäristön ja rakentamisen hyvä laatu tukee hyvinvointia

2.1. Tietämystä ja yhteistyötä elinympäristökysymyksissä vahvistetaan

- Edistetään yhteistyötä elinympäristökysymyksissä hallinnonalojen välillä ja tuotetaan tietoa elinympäristön laatutekijöistä suunnittelun ja päätöksenteon tarpeisiin.
- Korostetaan yhteistyö- ja kehittämishankkeilla suunnitelmallisen maankäytön ja maapolitiikan hyvän hoidon merkitystä kuntien strategisessa kehittämisessä.
- Osallistutaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa valtioneuvoston arkkitehtuuripolitiikan uudistamiseen ottaen huomioon ns. Leipzigin julistuksen rakennuskulttuuria koskevat periaatteet sekä ilmasto- ja energiapolitiikan haasteet.
- Kulttuuri- ja luonnonarvojen huomioon ottamista kaavoituksessa tuetaan inventointien, rakennusperintöportaalin ja ympäristökasvatuksen avulla.

2.2. Luodaan edellytyksiä monipuolisille, terveellisille ja turvallisille asuinympäristöille

- Erikokoisille perheille ja eri ikäryhmille soveltuvien kaupunkimaisten pientalo-alueiden toteutusmahdollisuuksia edistetään.
- Tiivistetään asuin ympäristöjen ja asuntojen suunnittelun ja toteutuksen yhteistyötä.
- Tuotetaan tietoa asunnon ja asuinpaikan valintaan sekä asuin ympäristöjen koettuun laatuun vaikuttavista tekijöistä asumisvaihtoehtojen monipuolistamiseksi.
- Elinympäristön terveellisyyteen ja turvallisuuteen sekä ihmisten kokemaan turvallisuuteen vaikuttavia keinoja selvitetään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja otetaan huomioon rakentamisen ohjauksessa.
- Ilmanlaadusta ja melusta aiheutuvia terveyshaittoja vähennetään parantamalla tutkimus- ja kehitystoiminnalla osaamista ja tiedontasoa.

2.3. Terveellisyys, turvallisuus ja muut laatutekijät hallitaan rakentamisessa ja rakennusten käytössä

- Parannetaan rakennusten rakenteellista turvallisuutta rakennesortumien välttämiseksi ja paloturvallisuutta palokuolemien vähentämiseksi.
- Rakennusten turvallisuuden edistämiseksi tiivistetään yhteistyötä hallinnonalojen kesken ja kiinteistö- ja rakennuskluusterin kanssa.

- Rakentamisen ohjauksella, tutkimuksella, seurannalla ja tiedotuksella vahvistetaan rakentamisen laatua ja edistetään rakennusten taloudellista ja joustavaa käyttöä.
- Suunnittelussa ja rakentamisessa painotetaan vastuuta ja hyvää ammattitaitoa.

2.4. Lähiöt kehittyvät asuinalueina

- Lähiöiden toimivuutta ja viihtyisyyttä asuinympäristöinä kehitetään yhteistyössä toteutettavalla lähiöuudistusohjelmalla. Ohjelma kohdistetaan kasvukeskuksiin painopisteenä Helsingin seutu.
- Edistetään lähiöiden täydennysrakentamista.
- Tuetaan lähiöiden sosiaalista eheyttä edistäviä hankkeita ottaen huomioon erityisesti kasvava maahanmuutto.

Vaikuttavuusindikaattorit ja -mittarit

Asukkaiden kokemukset elinympäristöstä; asukaskyselyjen, selvitysten ja barometrien tulokset

Elinympäristön tilan ja muutosten asiantuntijakatsaukset ja -arviot määräajoin Elyse- ja Katse-seurantajärjestelmien tiedot kehityssuunnista ja muutoksista

Kulttuuriympäristöinventointien ja -ohjelmien kattavuus

Melulle altistuneiden asukkaiden määrän muutos

Haitallisille päästöille altistuvien määrän muutos

Rakennesortumien määrän muutos

Palokuolemien määrän muutos

4.2

Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen hidastuminen

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysähtyy vuoteen 2010 mennessä.
- Suojelutoimet turvaavat luonnonvaraisten eliölajien ja elinympäristöjen suotuisaa suojelutasoa.
- Suojelun keinovalikoima monipuolistuu ja suojelussa painottuvat sopimuspohjaiset ja määräaikaiset keinot aiempaa enemmän.

Keskeiset toimenpiteet suunnittelukaudella

I. Eliölajiston ja luontotyyppien seurantaan ja uhanalaisuusarviointeihin saadaan riittävät tiedot

- Jatketaan METSO- toimintaohjelman aikana alkanutta uhanalaisten ja puutteellisesti tunnettujen eliöryhmien tutkimusohjelmaa (PUTTE) muun muassa vuoteen 2010 mennessä valmistuvan neljännen valtakunnallisen uhanalaisuustarkastelun tietotarpeita varten.
- Kehitetään luonnon monimuotoisuuden valtakunnallista seurantajärjestelmää sekä uhanalaisuuden arvioinnissa tarvittavien tietojen rekisteröintiä ja ylläpitoa.
- Toteutetaan valtioneuvoston vuonna 2002 tekemää periaatepäätöstä Suomen Itämeren suojeluohjelmasta keräämällä tietoa vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuudesta (VELMU) yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tavoitteena on saattaa Merenkurkun alueen inventoinnit loppuun vuoteen 2009 mennessä, jatkaa vuonna 2007 aloitettuja inventointeja Suomenlahdella sekä käynnistää inventoinnit Perämerellä (2008) ja Selkämerellä (2009).

2. Ihmisen toiminnasta uhanalaistuneiden lajien ja luontotyyppien säilyminen turvataan

- Eliölajiston suojelun toteutusohjelma on käynnistetty linjaamalla toteuttamistoimia ja tarkastelemalla erityisesti suojeltavien lajien suojeluohjelmia ja niiden tarvetta. Tarkastelun pohjalta toteutetaan tarpeellisia suojelutoimenpiteitä.
- Eräiden keskeisten erityisesti suojeltujen lajien – valkoselkätikan, saimaannorpan ja merikotkan –, joihin suojelutoimia on viime vuosina kohdistettu, kannat kehittyvät edelleen suotuisasti. Tavoitteena on lajien kantojen vahvistuminen.
- Seurataan jatkuvasti liito-oravakannan kehitystä Suomessa sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Ohjataan tarvittavia suojelutoimenpiteitä seurannan tulosten perusteella.
- Saatetaan merkittävimiltä osin loppuun luonnonsuojelulain luontotyyppien inventoinnit ja niihin perustuvat rajauspäätökset koko maassa. Vuonna 2008 valmistuvan Suomen luontotyyppien uhanalaisuustarkastelun pohjalta arvioidaan suojelutarvetta ja suojelutoimenpiteet suunnataan uhanalaisimpien luontotyyppien turvaamiseen.

3. Luonnonsuojeluohjelmat toteutetaan ja luonnonsuojelualueverkoston edustavuutta parannetaan

- Aiemmat luonnonsuojeluohjelmat toteutetaan pääosin vuoden 2009 loppuun mennessä.
- Jatketaan säädösvalmisteluprojektia, jossa Metsähallituksen hallinnassa olevat luonnonsuojeluun varatut alueet muodostetaan luonnonsuojelualueiksi mahdollisimman kustannustehokkaasti.
- Kehitetään luonnonsuojelualueverkoston ekologista kestävyttä ja edustavuutta biodiversiteettisopimuksen toimeenpanon suojelualuetyöohjelman mukaisesti.
- Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden suojelua edistetään vuonna 2006 valmistuneen METSO-ohjelman arvioinnin tulosten, vuoden 2007 METSO:n valmistelutyöryhmän ehdotusten ja vuonna 2008 tehtävän valtioneuvoston periaatepäätöksen perusteella.

4. Luonnonsuojelualueiden hoitoa kehitetään

- Jatketaan luonnonsuojelualueiden ennallistamista ja hoitoa laadittujen suunnitelmien mukaisesti. Toteutetaan Natura 2000 -alueiden seurantaa, käytön järjestelyjä ja hoitotoimenpiteitä.
- Vahvistetaan ekosysteemien hoidon ja ennallistamisen tutkimusta ja seurantaa. Kehitetään ennallistamistoimien vaikutusten arviointia.
- Yksityisten suojelualueiden hoitoon panostetaan. Alueiden hoidon ja ennallistamisen menettelytavat suhteutetaan suojelun tarkoitukseen, rauhoitusmääräyksiin ja kaikkien osapuolten hyväksymiin hoito- ja käyttösuunnitelmiin.
- Tehostetaan suojelualueiden merkintöjen ja opasteiden ylläpitoa ja ajantasaisuutta.

5. Biologista monimuotoisuutta koskevaa kansallista toimintaohjelmaa toteutetaan

- Vuosille 2006–2016 laadittua toimintaohjelmaa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden ja sidosryhmien kanssa.

Vaikuttavuusindikaattorit ja -mittarit

Lahopuun määrä/kuollut puusto luonnonsuojelualueilla ja talousmetsissä, 5–10 vuoden välein
Uhanalaisten lajien kokonaistarkastelut 10 vuoden välein sekä valittujen lajien kannan kehitys viiden vuoden välein
Arvio luontotyyppien uhanalaisuuden kehityksestä 10 vuoden välein
Luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisaste alueittain
Ajantasaisten hoito- ja käyttösuunnitelmien kattavuus

4.3

Ekotehokkuuden lisääminen ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Luonnonvarojen kestävä käyttö turvaa nykyisille ja tuleville sukupolville mahdollisuudet hyvinvointiin. Ihmisen taloudellinen ja aineellinen toiminta sopeutuu hyödynnettäviin luonnonvaroihin ja luonnon sietokykyyn.
- Selkeiden ympäristötavoitteiden määrittäminen vauhdittaa ympäristöteknologian kehitystä, nopeuttaa uudenaikaisen teknologian käyttöönottoa, luo uusia markkinoita ja edistää ihmisten hyvinvointia.
- Jätettä syntyy suunnittelukauden lopussa vähintään 15 prosenttia vähemmän kuin, mihin talouden kasvu ilman toimenpiteitä johtaisi. Jätteiden hyödyntämisaste nousee lähivuosina keskimäärin 70 prosenttiin.
- Luonnonvarojen käyttäjät vastaavat osaltaan luonnonvarojen käytön ekologisesta kestävydestä ja luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamisesta. Luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu, maiseman hoito sekä luonnonvarojen käyttö ja suojele tulevat kestävällä tavalla yhteen sovitetuiksi.

Keskeiset toimenpiteet

1. Kulutuksen ekotehokkuutta parannetaan

- Toteutetaan kestävä kulutuksen ja tuotannon kansallisen ohjelman toimenpiteitä tärkeysjärjestyksessä. Käynnistetään materiaalitehokkuuden palvelukeskuksen toiminta. Valmistellaan suunnittelukauden alussa kestävien tuotanto- ja kulutustapojen ohjelma ja aloitetaan sen toimeenpano valtionhallinnossa. Vaikutetaan EU:n kestävä tuotannon ja kulutuksen ohjelman valmisteluun. Tuetaan kansainvälisen luonnonvarapaneelin toimintaa.
- Uudistetaan jätealaa koskeva lainsäädäntö. Selvitetään erityisesti jätteen määrän vähentämisen ja kierrätyksen tehostamisen mahdollisuuksia ja valmistellaan siihen tähtääviä ohjauskeinoja.
- Vähennetään kaatopaikoille tulevan biojätteen määrää ja lisätään sen hyödyntämistä valtioneuvoston linjauksen mukaisesti.

2. Luonnon- ja maisema-arvot otetaan huomioon toimialavastuun pohjalta

- Vaikutetaan siihen, että maa- ja vesiekosysteemien luonnonvarojen käyttö ei uhkaa luonnon monimuotoisuuden säilyttämistavoitteita.
- Huolehditaan, että arvokkaat luonto- ja maisema-alueet on maakuntakaavoituksessa riittävästi selvitetty ja pohjavesien suojele ja maa-ainesten käyttö on pääosin yhteen sovitettu.

- Inventoidaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden tiedot. Laaditaan valtakunnallinen maisemanhoidon tavoite- ja toimenpideohjelma.
- Kiviainesten tilinpitäjärjestelmän pilotoinnin pohjalta järjestelmää kehitetään palvelemaan maa-ainelain edellyttämää seuranta- ja alueidenkäytön suunnittelua ja ohjausta siten, että maan keskeisimmät kiviainesten huoltoalueet ovat järjestelmän piirissä 2010-luvulla.
- Kehitetään kaavoitusta palvelevia luontoselvityksiä ja luontoon kohdistuvien vaikutusten arviointeja. Tiedotuksella ja ohjauksella vaikutetaan luonnon ja maiseman arvojen huomioon ottamiseen rantojen kaavoituksessa ja muussa kaavoituksessa.

3. Alueita käytetään arvokkaita maisemakokonaisuuksia säilyttävällä tavalla ja korostetaan luonto- ja kulttuuriarvojen merkitystä hyvinvointitekijänä

- Perinnemaisemien hoidossa panostetaan erityisesti umpeen kasvavien perinneympäristöjen kuntoon saattamiseen.
- Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edellytyksiä parantavan Metsähallituksen kehittämisohjelman toimeenpanoa jatketaan ja seurataan toimenpiteiden vaikutuksia työllisyyteen. Toteutetaan myös muutoin valtioneuvoston päätöksen mukaista luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämisohjelmaa.
- Suomen kansallispuistoverkoston kuuluvien virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämisen kannalta keskeisimpien alueiden kävijämäärät jatkavat kasvuaan.
- Täydennetään kansallisten kaupunkipuistojen verkostoa.
- Kehitetään rannikkoalueiden käyttöä ja hoitoa EU:n suositukseen perustuvan, helmikuussa 2006 komissiolle raportoidun kansallisen rannikkostrategian mukaisesti.

Vaikuttavuusindikaattorit ja mittarit

Ympäristöä säästävien tuotteiden osuus kulutuksesta
 Materiaalien kotimainen loppukäyttö suhteessa talouden kasvuun
 Jätteiden määrä absoluuttisesti ja suhteessa talouden kasvuun
 Jätteiden hyödyntämisaste jätelajeittain ja hyödyntämistavoittain
 Kaatopaikalle loppusijoitetun jätteen määrä
 Luonnonsuojelualueiden käyttö- ja kävijämäärien kehitys
 Yhteenveto Suomen luonnon virkistyskäytön tilasta ja kehityksestä 10 vuoden välein
 Maa-ainesten käytön suhde varantoihin

4.4

Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen

4.4.1

Itämeren tilan parantaminen ja vesien hyvän tilan saavuttaminen

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Itämeren ja pintavesien rehevöityminen ja sen aiheuttamat haitat vähenevät. Vesiluonnon ja vesialueiden tila paranee.
- Öljy- ja kemikaalikuljetukset sekä suurten öljysatamien toiminta ovat mahdollisimman riskittömiä ja onnettomuuksista aiheutuvat haitat vesi- ja rantaluonnolle mahdollisimman vähäiset. Laittomat ja tahalliset öljypäästöt loppuvat.

- Vaarallisten aineiden päästöt eivät aiheuta uhkaa pintavesien ja Itämeren eliöyhteisöille eivätkä ihmisten terveydelle.

Keskeiset toimenpiteet

1. Rehevöitymistä vähennetään

- Toteutetaan vesiensuojelua valtakunnallisten suuntaviivojen mukaisesti.
- Edistetään maatalouden ympäristötukeen sisältyvien vesiensuojelullisesti tehokkaimpien toimenpiteiden laajaa käyttöönottoa ja selvitetään uusia, entistä tehokkaampia toimintamalleja.
- Ympäristöhallinnossa toimitaan siten, että yli 10 000 asukkaan jätevesilaitoksista tulevasta typpikuormasta korkeintaan 30 % päätyy tyypestä rehevöityville rannikkoalueille.
- Vesienhoitoalueille laaditaan vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat, jotka sisältävät alueen vesiensuojelun tavoitteet ja toimenpiteet.
- Edistetään ja valvotaan haja-asutuksen vesiensuojelusta annetun asetuksen toimeenpanoa.
- Ympäristötoilla edistetään jätevesien tehokasta yhteiskäsittelyä sekä kunnostetaan ekologisesti huonossa tilassa olevia vesistöjä.
- Edistetään Pietarin kaupungin vesisektorin kehittämistä Pietarin vesilaitoksen kanssa sovitun yhteistyöohjelman mukaisesti erityisesti ravinnekuormituksen kustannustehokkaaksi vähentämiseksi.
- Vaikutetaan siihen, että uusiutuvaa energiaa tuotetaan vesiensuojelu huomioon ottaen.

2. Öljyvahinkojen torjuntaa tehostetaan

- Selvitetään suunnittelukauden alussa kuntien ja valtion alueviranomaisten öljyntorjuntakaluston riittävyys ja täydennystarve.
- Varmistetaan riittävä rahoitus ympäristövahinkojen torjunta-alusten käyttöön ja muun torjuntavalmiuden ylläpitoon.
- Huolehditaan siitä, että ympäristövahinkojen torjunnan tiedolliset ja toiminnalliset valmiudet säilyvät korkeatasoisina.
- Öljyntorjunnan osaamiskeskus aloittaa toimintansa suunnittelukauden alussa.
- Tuetaan öljyntorjuntavalmiutta Venäjällä lähialuemäärärahojen rajoissa.

3. Kansainvälistä yhteistyötä Itämeren suojelussa parannetaan

- Toteutetaan yhdessä muiden Itämeren maiden kanssa Itämeren suojelun toimenpideohjelman (Baltic Sea Action Plan) sen keskeisillä toiminta-alueilla rehevöitymisen vähentämiseksi, vaarallisten aineiden haittojen vähentämiseksi, biodiversiteetin lisäämiseksi sekä merenkulun haittojen vähentämiseksi.

4. Pohjavesille aiheutuvia riskejä vähennetään

- Huolehditaan siitä, että pohjavesien tilaa uhkaavien riskikohteiden kartoitus käynnistetään.
- Edistetään pohjavesien suojelusuunnitelmien laatimista kunnissa.

Vaikuttavuusmittarit ja -indikaattorit

Rehevöittävät ravinnepäästöt teollisuudesta, yhdyskunnista ja kalankasvatuksesta
Suomen ravinnekuormitus Itämereen; Itämeren rannikkoalueiden näkösyvyys
Levämäärien kehitys merialueilla ja sisävesissä
Erinomaisten ja hyvien alueiden osuus vedenlaatuokituksen mukaan
Lannoitteiden käyttö
Maatalouden suojavyöhykkeiden määrä ja tukitoimien kohdentuminen.
Pietarin jätevesien käsittelyteho

4.4.2

Vaarallisten aineiden ja pienhiukkasten aiheuttamien terveyshaittojen vähentäminen

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Ihmisten valmistamien, pysyvien, kerääntyvien ja myrkyllisten aineiden pitoisuudet ympäristössä laskevat yhden sukupolven aikana lähelle nollaa.
- Pienhiukkasten määrä erityisesti taajamissa vähenee alle terveydellisen riskirajan.

Keskeiset toimenpiteet

- Tuetaan EU:n kemikaaliasetuksen (REACH) ympäristötavoitteiden toimeenpanoa.
- Kehitetään haitallisten aineiden seurantaa vuonna 2004 valmistuneen selvityksen ja kansallisen vaarallisten kemikaalien ohjelman pohjalta.
- Määritellään haitallisista aineista kansallisesti vaikeimmat ja aloitetaan niiden päästöjen vähentäminen tärkeysjärjestyksessä.
- Toteutetaan pienhiukkasten vähentämistavoitteet erityisesti taajamien ilmanlaadun parantamiseksi.
- Hyödynnetään lisääntyntä tietoa vaarallisista ja haitallisista aineista ja niiden vaikutuksista rakentamisessa.
- Vaikutetaan EU:n ilmapäästöjen päästökattodirektiivin tavoiteasetteluun ja siihen liittyvän yhteisötason lainsäädännön kehittämiseen.
- Tuetaan selvityksiä ja koulutusta Suomen lähialueilla esiintyvien vaarallisten aineiden päästöjen ja niiden vaikutusten selvittämiseksi.
- Rahoitetaan ja toteutetaan tärkeysjärjestyksessä pilaantuneiden maiden kunnostusta.

Vaikuttavuusmittarit ja -indikaattorit

Hauen elohopeapitoisuudet teollisuuden kuormittamilla alueilla
Äidinmaidon dioksiinipitoisuudet
Torjunta-aineiden myynti
Pienhiukkasten vuosipitoisuudet taajamien ilmassa
Hengitettävien hiukkasten raja- ja ohjearvojen ylitykset

4.4.3

Melun aiheuttamien terveys- ja ympäristöhaittojen vähentäminen

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Korkeimmille, yli 65 desibelin melutasoille altistuneiden määrä vähenee olennaisesti.
- Päiväajan keskiäänitason yli 55 desibelin melualueilla asuvien määrä on vuoteen 2020 mennessä vähintään 20 prosenttia pienempi kuin vuonna 2003.
- Uusia korkeista meluarvoista kärsiviä alueita ei synny.

Keskeiset toimenpiteet

- Meluntorjuntatoimet kohdistetaan ensi vaiheessa asuinalueille, joilla päiväajan keskiäänitaso ylittää 65 desibeliä ja alueille, joilla melulle altistuvia on paljon.
- Meluntorjunnan välineinä käytetään erityisesti alueidenkäytön ja liikenteen suunnittelua. Varmistetaan melun huomioonottaminen asuntojen rakentamisessa ja peruskorjauksessa. Kiinnitetään huomiota valtioneuvoston päätöksen melutason ohjearvojen ja ulkona käytettävien laitteiden melupäästönormien toimeenpanoon ja kehittämiseen.
- Laajennetaan tietopohjaa melusta ja sen vaikutuksista sekä lisätään meluntorjunnan tutkimusta. Kehitetään melutietojärjestelmä.

Vaikuttavuusmittarit ja -indikaattorit

Eri melutasoille altistuvien määrä
Meluntorjuntasuunnitelmat
Hiljaiset alueet
Melutietojärjestelmä

4.4.4

Valmius toteuttaa ilmastositoumuksen pitkän aikavälin tavoitteita

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Kansainvälisen ilmastositoumuksen mukaisesti pyritään vakiinnuttamaan kasvi-huonekaasujen pitoisuudet ilmakehässä sellaiselle tasolle, ettei ihmisen toiminnasta aiheudu vaarallisia häiriöitä ilmastojärjestelmässä.
- Tunnetaan kasvihuonekaasujen vähentämisen mahdollisuudet sekä vähentämiseen liittyvät sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset pitkällä aikavälillä.
- Ilmastomuutokseen varautumiseen ja sopeutumiseen vaikuttavista tekijöistä on käytettävissä riittävää ajantasaista tietoa.
- Ilmastomuutokseen varautuminen otetaan huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Keskeiset toimenpiteet

- Osallistutaan vuorovaikutteisesti kansainvälisiin ja EU:ssa käytäviin neuvotteluihin ja valmistellaan Suomen tavoitteita niihin.
- Tuetaan seuraavaa sopimuskautta koskevien kansainvälisten neuvottelujen nopeaa aloittamista.
- Huolehditaan, että ympäristöministeriön vastuulla olevat Kioton kaudelle sovitut kasvihuonekaasujen vähentämisen toimet toteutetaan ja valmistellaan työ- ja elinkeinoministeriön koordinoimana energia- ja ilmastostrategiaa vuoden 2013 jälkeiselle ajalle.

- Vaikutetaan EU:n ilmasto- ja energiapaketin valmisteluun taakanjaon ja päästökaupan osalta.
- Hankitaan Suomelle päästöyksiköitä yhteistoteutushankkeilla ja valtioiden välisellä päästökaupalla valtioneuvoston hyväksymässä laajuudessa.
- Suunnitellaan ilmastomuutokseen sopeutumisen toimenpiteitä osana kansallista sopeutumisohjelmaa.
- Luonnon monimuotoisuuden seurannassa otetaan erityisesti huomioon ilmastomuutoksen vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen.

Vaikuttavuusmittarit ja -indikaattorit

Kasvihuonekaasupäästöt suhteessa tavoitteisiin
 Uusiutuvien energialähteiden osuus energiatuotannossa
 Energian kokonaiskäyttö suhteessa talouden kasvuun
 Suomen sitoutuminen tuleviin tavoitteisiin

4.5

EU-yhteistyön ja kansainvälisen yhteistyön tehostaminen

Maapallonlaajuista kansainvälistä yhteistyötä ohjaavat YK:n kestävän kehityksen toimikunnan (CSD), ympäristö- (UNEP) ja asuinyhdyskuntaohjelmien (HABITAT), ympäristösopimusten sekä erityisjärjestöjen sitoumukset. Alueellista yhteistyötä ohjaavat Euroopan unionin ja alueellisten kansainvälisten sopimusten ja järjestöjen, Euroopan talouskomission (ECE), Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD), Arktisen neuvoston (AC), Barentsin Euro-arktisen neuvoston (BEAC), Pohjoismaiden ministerineuvoston (PMN) sekä merten suojelukomissioiden (HELCOM, CBSS, OSPAR, IMO) ja Euroopan neuvoston työohjelmat.

Ympäristöministeriön toimialalla on kansainväliset sopimukset muun muassa ilmastosta, otsonikerroksen suojelusta, luonnon ja luonnon monimuotoisuuden suojelusta sekä maiseman hoidosta, jätehuollosta ja kemikaalien käytöstä aiheutuvista ympäristöhaittojen ehkäisemisestä, ympäristövaikutusten arvioinnista, kansalaisten osallistumisesta ja myös alueellisesta ilman-, vesien-, meren- ja ympäristönsuojelusta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Euroopan unionin toiminnassa kestävä kehitys, erityisesti kestävästä tuotanto- ja kulutustavoista valmistuvan ohjelman toimeenpano etenee. Unionin ympäristölainsäädännön toteuttaminen vahvistuu kaikissa jäsenmaissa ja etenee EU:n naapurimaissa uusien toimintasuunnitelmien mukaisesti. Kestävän kulutuksen ja tuotannon edellyttämä työ edistyy ja sitoutuminen vahvistuu myös maapallonlaajuisessa yhteistyössä.
- Suomen ja EU:n ympäristöyhteistyö Venäjän kanssa etenee suunnitelmallisesti ja tuottaa tuloksia. EU:n ja Venäjän ympäristödialogi vahvistaa ympäristönsuojelun asemaa osana EU:n ja Venäjän taloudellisia suhteita ja neuvoteltavia perussopimuksia. Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuus edistää Suomen kannalta tärkeitä investointeja. Kansainvälinen rahoitus Suomen rajan läheisillä alueilla jatkuu.
- EU:n ja Yhdysvaltojen dialogi ilmasto- ja energiapolitiikasta vahvistuu ja vaikuttaa myönteisesti ilmastoneuvottelujen etenemiseen.
- Ympäristökysymysten kansainvälisten hallintajärjestelmien ja ympäristösopimusten välinen synergia kasvaa.

Keskeiset toimenpiteet

1. Ympäristönäkökulma vahvistuu Euroopan unionissa

- Vahvistetaan EU:ssa kaikkien Itämeren maiden yhteisiä tavoitteita ja toimintaa alueelle oleellisissa kysymyksissä.
- Vaikutetaan erityisesti EU:n naapuruusohjelman ja rahoitusinstrumentin, uuden Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden sekä EU:n ja Venäjän kumppanuussopimuksen toimeenpanoon.

2. Kansainvälisten ympäristösopimusten toimeenpano ja ympäristöhallinto tehostuvat

- Tuetaan UNEPin aseman vahvistamista osana YK:n ympäristöhallintoa ja sen keskipitkän aikavälin strategian toteuttamista.
- Huolehditaan biodiversiteettisopimuksen ja bioturvapöytäkirjan kehittämisestä. Valmistaudutaan arvioimaan luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen hidastuminen vuoteen 2010 ja neuvottelemaan sen jälkeiset tarpeelliset kansainväliset jatkotoimet.
- Huolehditaan kansainvälisten kemikaalisopimusten kehittämisestä tavoitteena maapallonlaajuisten neuvottelujen aloittaminen elohopean ja muiden raskasmetallien käytön rajoituksista. Edistetään kansainvälisten kemikaalisopimusten keskinäistä synergiaa.
- Jatketaan yhteistyötä ja tiedonvaihtoa tärkeimpien kehittyvien maiden, kuten Kiinan ja Intian viranomaisten kanssa, tuen saamiseksi maapallonlaajuisten ympäristöongelmien ratkaisuille ja ympäristön suojelun edistämiseksi näissä maissa.
- Edistetään yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön sekä Finnpron kanssa suomalaisen ympäristötekniikan ja -osaamisen vientiä EU:n ulkosuhde- ja naapuruusalueilla (Venäjä, Itä- ja Kaakkois-Eurooppa, Välimeri) sekä valikoiduissa kahdenvälisen yhteistyön kohdemaissa (Kiina, Intia).

Vaikuttavuusmittarit ja -indikaattorit

Kansainvälisen yhteistyön strategian toimeenpanon arviointi vuosittain EU:n kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelman valmistuminen, CSD:n kulutusta ja tuotantoa koskevat päätökset ja CSD:n toiminnan tehostuminen Ympäristönäkökulman esilläolo Suomen ja EU:n kansainvälisessä yhteistyössä Venäjän kanssa tehtävän ympäristöyhteistyön eteneminen ja kansainvälisen rahoituksen monipuolistuminen Venäjän luoteisalueiden ympäristöongelmien poistamiseksi Tärkeimpien kansainvälisten ympäristösopimusten toimeenpanon eteneminen (osapuolikokousten päätökset) ja synergian eteneminen

4.6

Ohjausvälineiden vaikuttavuuden parantaminen

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Käytössä on luotettavaa tietoa ympäristöhallinnon ohjausta ja päätöksentekoa varten sekä ohjauskeinojen ja toimien vaikuttavuudesta ja kustannustehokkuudesta. Ohjauskeinot monipuolistuvat.
- Ympäristöhallinnon suunnittelu- ja lupamenettelyjen sujuvuus, avoimuus, niiden vaikutusten ennakointi ja oikeusturva ovat tasapainossa.

- Kaavoituksen merkitys maankäytön muutosten ohjauksessa kasvaa. Kaavoituksen ja maapolitiikan välineitä käytetään aktiivisesti ja monipuolisesti erityisesti asuntotuotannon ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä ympäristötavoitteiden turvaamiseksi.
- Rantarakentamisen suunnitelmallisuus lisääntyy niin, että vähintään 70 % (nyt 60 %) rantarakentamisesta suuntautuu kaavoitetulle alueelle.
- Ympäristölupajärjestelmä on ympäristön laadun parantumisen ja asiakkaiden kannalta tehokas ja toimiva. Lupien käsittelyajasta ei missään tilanteessa aiheudu kohtuutonta haittaa luvanhakijan toiminnalle. Lupien noudattamisen valvonta on riittävää.
- Hankkeiden YVA-menettely ja tapauskohtaiset YVA -päätökset ovat valtakunnallisesti laadukkaita ja yhteysviranomaisen tehtävät yhtenäisesti hoidettuja. Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi on kytketty osaksi hallinnonalojen toimintaa.
- EU:n rakennerahastojen vuoteen 2011 jatkuvan ohjelmakauden toimenpiteet edistävät ympäristötavoitteita.

Keskeiset toimenpiteet

1. Lainsäädännön toimivuus ja ajantasaisuus varmistetaan

- Säädösvalmistelun suunnitelmallisuutta ja vaikutusarviointia parannetaan. Lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia seurataan ja arvioidaan suunnitelmallisesti.
- Valmistellaan kuntarakenteen muutosten mahdollisesti edellyttämät lainsäädännön uudistukset.
- Kehitetään ympäristölupajärjestelmää lähtökohtana ympäristölupien käsittelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen sekä sähköisen käsittelyn tehokas hyödyntäminen. Muutoksen toteutuksessa turvataan samalla riittävä asiantuntemus, alueellisten ja paikallisten olosuhteiden tuntemus, asiakkaiden ja kansalaisten oikeusturva ja korkea ympäristönsuojelun taso.
- Ympäristölupahakemukset tulevat suunnittelukaudella käsitellyiksi niin, että uuden toiminnan lupien keskimääräinen käsittelyaika ei ylitä kahdeksaa (8) kuukautta
- Maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteiden ja tarkistettujen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden välittyminen maakuntakaavoitukseen ja kuntien kaavoitukseen varmistetaan.
- Toteutetaan YVA-lainsäädännön toimivuuden arviointi suunnittelukauden alkupuolella.
- Toteutetaan rakennussuojelulain kokonaisuudistus.
- Toteutetaan jätealaa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus.

2. Ohjausvälineiden suunnitelmallista käyttöä edistetään

- Varaudutaan valtioneuvoston 28.6.2007 tekemän periaatepäätöksen mukaisen sektoritutkimusyhteistyön vahvistamiseen vuosina 2009–2012 valmisteilla olevien ohjelmakohtaisten tutkimusagendojen puitteissa. Hyödynnetään valmistelutyössä yhteisrahoitteisesta ympäristöklusterin tutkimusohjelmasta saadut kokemukset ja ohjelmassa tuotettu tietopohja. Osallistutaan vuonna 2008 strategisesti merkittävien laajapohjaisten kärkihankkeiden valmistelu- ja rahoitusyhteistyöhön.
- Kehitetään julkisten ja yksityisten tahojen välistä yhteistyötä maankäytön suunnittelussa ja toteutuksessa. Tuotetaan ja välitetään tietoa ja kokemuksia kaavoituksen, rakennussuunnittelun sekä toteutuksen uusista toimintamalleista.

- Edistetään vuorovaikutteisen ja vaikutuksia ennakoivan toimintatavan käyttöä alueidenkäytön suunnittelussa ja yhdyskuntien kehittämisessä.
- Kehitetään välineitä maankäytön ristiriitatilanteisiin ja valitusten vähentämiseksi. Tehostetaan kaavoitusta selkeyttämällä valitusjärjestelmiä. Otetaan käyttöön valituslupajärjestelmä asemakaavoissa, jos kunnan päätös ei ole muuttunut hallinto-oikeudessa.
- Edistetään kaavaohjauksen keinoin rantojen kaavoitusta ja arvioidaan rantarakentamisen ohjausperiaatteiden ajantasaisuus. Rantojen kaavoituksen edistyttyä rantarakentamisen poikkeamislupien toimivalta siirretään kuntiin.
- Perustetaan tapauskohtaisten YVA-päätösten seurantajärjestelmä. Edistetään eri hallinnonaloilla valmisteltavien suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointeja koulutuksen ja ohjauksen avulla.
- Parannetaan rakentamismääräysten ja -ohjeiden käyttökelpoisuutta ja ajanmukaisuutta ottaen huomioon muun muassa eurooppalaisten standardien kehitys.
- Rakennusvalvontaa ja siihen liittyvää sähköistä asiointia kehitetään yhteistyössä kuntien kanssa tehokkuuden ja tuottavuuden parantamiseksi.
- Alueidenkäytön, rakentamisen ja rakennuskannan seurantajärjestelmiä kehitetään ja hyödynnetään

Vaikuttavuusindikaattorit ja -mittarit:

Ympäristökeskusten ja ympäristölupavirastojen sidosryhmien arviot toiminnasta

Lainsäädännön toimivuuden ja vaikutusten arvioinnit

Maapoliittisten keinojen käytön kehitys

Tonttien saatavuuden kehitys

Lupien käsittelyaikojen kehitys

Valitusten ja oikaisukehotusten määrän, sisällön ja menestymisen kehitys

Rakennusvalvonnan asiakastytyväisyys

4.7

Laadukas ympäristöhallinto

Pääministeri Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaan ”hallintoa uudistetaan ja kansanvaltaistetaan. Lääninhallitusten, työvoima- ja elinkeinokeskusten, muiden piirihallintoviranomaisten ja maakuntien liittojen työnjakoa täsmennetään, päällekkäisyydet poistetaan ja vähennetään hallintoviranomaisten määrää. Samassa yhteydessä arvioidaan niiden aluejakoa. Nykymuotoisen lääninhallinnon tehtävät organisoidaan uudelleen. Uudistetaan valtion aluehallintoa kokoamalla lupa-, valvonta- ja oikeusturvatehtäviä yhteen. Siirretään kehittämiss poliittista toimivaltaa kansanvaltaiseen ohjukseen. Selvitetään aluekehittämisen voimavarojen kokoamista valtion talousarviossa maakunnittain ja ministeriöittäin yhdelle momentille ja niiden päättämisestä siirtämistä alueille. Valmistelu käynnistetään välittömästi ja uudistukset toteutetaan vuoteen 2010 mennessä”. Tämän mukaisesti on käynnistynyt valtion aluehallinnon uudistamis- ja kehittämishanke (ALKU-hanke).

Hallitusohjelman mukaan hallitus jatkaa valtionhallinnon tuottavuusohjelman toteuttamista ja päättää kevään 2008 kehityksen valmistelun yhteydessä uusista toimenpiteistä. Ympäristöministeriö on käynnistänyt nykyisen tuottavuusohjelman mukaiset hankkeet ja tarkoituksena on saavuttaa niiden mukaiset henkilöstövähennykset vuoteen 2011 mennessä edellyttäen, etteivät toimintaympäristön muutokset aiheuta muutostarpeita. Uusien tuottavuustoimenpiteiden konkreettinen esittäminen ei tässä vaiheessa ole mahdollista, koska valtionhallinnossa on meneillään useita yhteisiä hal-

linnon tai toiminnan kehittämishankkeita, joiden eteneminen ja tulokset vaikuttavat ratkaisevasti ympäristöhallinnon sekä nykyisen tuottavuusohjelman että tulevien tuottavuuden kehittämishankkeiden mahdollisuuksiin, sisältöihin ja aikatauluihin.

Toiminnan tavoitteet

- Ympäristöhallinnon palvelukyky on hyvä ja sen toiminta on vaikuttavaa. Ympäristöhallinto toteuttaa palvelutehtävänsä tehokkaasti ja laadukkaasti, kansalaisten yhdenvertainen kohtelu varmistuu ja toiminnan tuottavuus paranee. Yhteistyö ja verkostoituminen muiden hallinnonalojen ja toimijoiden kanssa tiivistyy.
- Ympäristöhallinnon toiminta on avointa, vuorovaikutteista ja ammattitaitoisesti johdettua. Ympäristöhallinnolla on osaava, hyvinvoiva ja tuloksellista työtä tekevä henkilökunta. Ympäristöhallinnon virastot ovat haluttuja työpaikkoja.
- Toiminnan tehostamiseksi ja asiakaspalvelun parantamiseksi ympäristöhallinnon palveluja on tarjolla laajasti myös sähköisinä itsepalveluina tietoverkkojen kautta. Ymparisto.fi-verkkopalvelu muodostaa hallinnonalan tiedot ja palvelut kokoavan ympäristöalan palvelun, jonka kautta ympäristöhallinnon sähköiset palvelut ovat saatavissa keskitetysti. Tietotekniset peruspalvelut pysyvät kustannustehokkaina. Hallinnonalan tiedon hallinta ja IT-palvelujen tuotanto ovat linjassa valtion tietohallintolinjausten ja tuottavuustavoitteiden kanssa.

Keskeiset toimenpiteet

I. Tehokas hallinto ja laadukkaat palvelut

- Ekotehokkaaseen yhteiskuntaan ja hyvinvointia edistävään elinympäristöön tähtäävää ministeriön strategiaa pannaan toimeen muun muassa tulosohjauksen ja tulosjohtamisen keinoin sekä vaikuttamalla muihin toimijoihin ja yhteistyötahoihin.
- Hallinnonalan ohjaus perustuu selkeään tavoitteiden asettamiseen ja toiminnan tuloksista ja vaikutuksista raportointiin.
- Ympäristöministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelman toimeenpanoa jatketaan suunnitellusti:
 - o Ympäristölupajärjestelmän ja -hallinnon tehostamista ja lupakäytäntöjen yhdenmukaistamista koskeva hanke sekä luonnonsuojelutehtäviä hoitavien virastojen välisen tehtäväjaon selkiyttämistä ja kehittämistä koskeva hanke toimeenpannaan aluehallinnon uudistamis- ja kehittämishankkeessa valmisteltavien hallituksen linjausten mukaisesti.
 - o Ympäristöhallinnon virastojen talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävät on koottu Mikkeliin toimivaan hallinnonalan palveluyksikköön. Ympäristöhallinto siirtyy suunnittelukauden aikana perustettavan valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen Mikkeliin toimipisteen asiakkaaksi siinä vaiheessa, kun yhteinen tietojärjestelmäratkaisu otetaan siellä käyttöön. Samalla ympäristöhallinnon palveluyksikön henkilöstön siirtyy valtion palvelukeskuksen henkilöstöksi. Talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävien tuottavuutta parannetaan suunnittelukauden aikana noin 20–25 prosenttia.
 - o Ympäristöhallinnon toimintaa tukevia tietoteknisiä palveluja, asianhallintaa ja sähköisiä palveluja kehitetään ja korvataan perinteisiä palveluja sähköisillä. Selvitetään mahdollisuudet keskittää asiakaspalveluun ja sähköiseen tiedonkeruuseen liittyviä toimintoja hallinnonalalla. Järjestelmien kehittämisen nopeuttamiseksi ja tuottavuusvaikutusten aikaansaamiseksi käytetään valtion keskitettyä tuottavuus- ja IT-rahoitusta.

- o Suomen ympäristökeskuksen tutkimustoimintaa vahvistetaan Oulussa, Jyväskylässä ja Joensuussa.
- o Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminta vakiinnutetaan Lahteen. Toiminta painottuu erityisryhmien asumiseen, olemassa olevaan asuntokantaan liittyviin kysymyksiin, kuten muun muassa energia-asioihin, sosiaalisen asuntorahoituksen riskien analysointiin ja omistajapolitiikan tehostamiseen sekä asuntomarkkinatiedon tuottamiseen ja jalostamiseen.
- o Hankintatointa tehostetaan keskittämällä hankintoja edelleen, hyödyntämällä valtion yhteishankintoja ja lisäämällä hankinta-asiantuntemusta.

2. Suunnitelmallinen henkilöstöpolitiikka ja hyvinvoiva henkilöstö

- Ympäristöhallinnon virastot toteuttavat henkilöstösuunnitelmiaan voimavarojen kohdentamiseksi strategisille painopistealueille ja asetettujen tuottavuustavoitteiden saavuttamiseksi. Henkilöstöraportointia kehitetään henkilöstösuunnitelmien seurannan tueksi.
- Palkkausjärjestelmien toimivuutta ja vaikutuksia seurataan ja järjestelmiä kehitetään edelleen. Tulospalkkaus otetaan käyttöön ympäristöhallinnon virastoissa.
- Tietoteknisten uudistusten toimeenpanossa huolehditaan henkilöstön kouluttamisesta. Henkilöstöjohtamista vahvistetaan esimiesvalmennuksella..
- Hallinnonalan muutos- ja kehittämishankkeiden henkilöstövaikutuksia selvitetään hyvissä ajoin. Jokaisella on velvollisuus tulee pitää huolta omasta osaamisestaan ja ammattitaidostaan. Työssä kehittymistä tuetaan työuran eri vaiheissa.

3. Toimintaa tukevat sähköiset palvelut ja tiedon hallinta

- Hallinnonalan yhteisiä sähköisiä palveluja kehitetään viestinnän ja tiedon hallinnan strategioiden mukaisesti. Verkkopalvelujen ja tietojärjestelmien välistä integraatiota lisätään.
- Ympäristöhallinnon tietojärjestelmät, tietovarastot ja sähköiset palvelut pidetään hallinnonalaa, sidosryhmiä ja kansalaisia hyvin palvelevina ja niiden keskeisiä tarpeita vastaavina.
- Toimintaprosesseja ja tuottavuutta tehostetaan kehittämällä sähköistä asiointia ja tiedonkeruuta.
- Valtionhallinnon yleisten IT-linjausten mukaisesti ympäristöhallinnon tietotekninen infrastruktuuri pidetään yhtenäisenä, tehokkaana, palvelukykyisenä ja turvallisena. Palveluarkkitehtuuria uudistetaan.
- Valmistaudutaan ottamaan käyttöön valtion yhteisen IT- palvelukeskuksen palveluita hallinnonalalla.

Avoim, aktiivinen ja ennakoiva viestintä

Toiminnan tavoitteet

- Viestintä tukee ympäristöhallinnon strategisten tavoitteiden toteutumista.
- Viestintä vahvistaa ympäristöhallinnon sidosryhmien valmiuksia keskustella ympäristöön, asumiseen ja rakentamiseen liittyvistä asioista, osallistua päätöksentekoon sekä toimia paremman elinympäristön puolesta.
- Sisäinen viestintä vahvistaa yhteisöllisyyttä ja yhteisten tavoitteiden sisäistämistä.

Keskeiset toimenpiteet

1. Vahvistetaan vaikuttavuutta ja lisätään ennakoivuutta

- Viestinnän ennakoivuutta, aktiivisuutta ja vaikuttavuutta vahvistetaan suunnittelulla sekä kannustamalla asiantuntijoita osallistumaan aktiivisemmin julkiseen keskusteluun.
- Viestinnän keinojen valinnassa ja sisällön kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota vaikuttavuuteen ja kustannustehokkuuteen.
- Viestinnän ymmärrettävyyttä ja havainnollisuutta parannetaan.

2. Kehitetään yhtenäisiä toimintatapoja koko hallinnonalalla

- Vahvistetaan ja yhtenäistetään koko hallinnonalalla viestinnän toimintatapoja etenkin verkkopalvelun ja muiden sähköisten välineiden kehittämisessä, julkaisutoiminnassa, mediaseurannassa sekä yhtenäisen visuaalisen ilmeen toteuttamisessa.

3. Lisätään yhteisöllisyyttä

- Otetaan käyttöön uusia yhteisöllisyyttä vahvistavia sisäisen viestinnän keinoja sekä vahvistetaan olemassa olevia käytäntöjä.

4. Panostetaan sähköiseen viestintään

- Viestinnässä kehitetään sähköisiä välineitä ja julkaisukanavia sekä vähennetään asteittain paperisia viestintäkanavia ja painosmääriä.

Hallinnonalan henkilöstö ja määräraha-kehitykset vuosina 2009–2012

Ympäristöhallinnon virastojen toimintamenot ovat peruslaskelman mukaan suunnittelukauden alussa yli 40 prosenttia hallinnonalan talousarvion kokonaismenoista. Osuus nousi muiden määrärahojen vähentyessä kauden lopulla 48 prosenttiin ja sovitut palkankorotukset huomioon ottaen yli puoleen kokonaisbudjettirahoituksesta. Tämän lisäksi valtaosa Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin kohdentuvasta määrärahasta käytetään luontopalvelujen vastaaviin toimintamenoihin. Henkilöstöllä ja sen kehittämisellä on hallinnonalan tulosten kannalta erittäin keskeinen ja kasvava merkitys.

Toimintamenomäärärahoissa on otettu huomioon ympäristöhallinnon nykyiseen tuottavuusohjelman henkilöstösuunnitelmaan pohjautuva laskennallinen arvio vähennyksistä eli yhteensä 250 henkilötyövuotta eli keskimäärin noin 10 % edellä tarkoitetuilla toimintamenomäärärahoilla palkatusta henkilöstöstä. Vuosina 2006–2008 henkilöstösuunnitelman mukaiset vähennykset on käytetty lähinnä virastojen uusien palkkausjärjestelmien omarahoitusosuuden kattamiseen. Sen jälkeiselle ajalle tavoitteeksi asetetut vähennykset on jaettu tässä vaiheessa tuottavuusohjelman mukaisella ajoituksella laskennallisesti virastoille. Tuottavuusvaikutusten jakautuminen virasto-kohtaisesti tarkentuu tuottavuusohjelman hankkeiden etenemisen myötä.

Kokonaishenkilötyövuosien määrän ympäristöhallinnossa arvioidaan vuonna 2008 olevan 3 110 henkilötyövuotta. Tästä on noin 2 170 henkilötyövuotta palkattuna toimintamenomäärärahoilla ja loput eli arvioilta 940 henkilötyövuotta palkattuna alueellisissa ympäristökeskuksissa ja Suomen ympäristökeskuksessa työ- ja työllisyysmäärärahoilla, EU-rahoituksella sekä monenlaisella muulla ulkopuolisella projektirahoituksella. Metsähallituksessa ympäristöministeriön toimialueen julkisissa hallintotehtävissä on lisäksi noin 330 henkilötyövuotta. Käytettävissä olevan henkilötyövuosien määrän kehitykseen suunnittelukaudella vaikuttavat tuottavuusohjelmaan liittyvien henkilöstötavoitteiden ohella merkittävästi myös työ- ja työllisyysrahoituksen, EU-rahoituksen ja muun projektirahoituksen kehitys. Myös meneillään olevat laajat uudistushankkeet, kuten aluehallinnon uudistaminen, kunta- ja palvelurakenneuudistus, valtion sektoritutkimuksen järjestelyt, palvelukeskusjärjestelyt sekä muu it- ja tukipalvelujen kehitys vaikuttavat osaltaan myös ympäristöhallinnon voimavarojen kehitykseen.

Ympäristöministeriön hallinnonalan talousarviorahoituksen kehitys 2007–2012 suunnittelukaudella:

Milj. euroa	2007	2007	2009	2010	2011	2012
Peruslaskelma	324,7	330,4	285,7	274,3	261,5	261,5
Kehysehdotus	324,7	330,4	331,7	355,8	348,7	349,7

Ympäristöministeriön hallinnonalan toiminnan kehittämisen edellyttämiä lisärahoitustarpeita on esitetty ympäristötöihin ja haja-asutusalueiden vesiensuojelun tukemiseen, suunnittelu- ja kehittämisrahoitukseen, Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden suojeluun, luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseen tähtäävän investointiohjelman toteuttamiseen, aluearkkitehtitoiminnan tukeen sekä avustuksiin järjestöille ja ympäristönhoitoon.

Asuntotoimen menoista pääosa rahoitetaan talousarvion ulkopuolisesta valtion asuntorahastosta. Suunnittelukauden menojen tasoon vaikuttaa merkittävästi alkuvuonna 2008 päätettävän hallituksen asuntopoliittinen toimenpideohjelman esitysten toteutuminen.

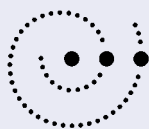
Asuntorahastosta arvioidaan tuloutettavan valtion talousarvioon suunnittelukaudella noin 200–230 milj. euroa vuosittain, kun noudatetaan nykyisiä laskentaperusteita.

Toiminta- ja taloussuunnitelman lisäksi on laadittu erilliset tarkemmat perustelut suunnittelukauden keskeisistä menopaineista samoin kuin talousarvion ulkopuolisesta asuntorahastosta rahoitettavasta toiminnasta sekä rahastojen ennakoivat taseet ja rahoituslaskelmat sekä alustavat kassavirtalaskelmat vuosiksi 2008–2012.

KUVAILEHTI

<i>Julkaisija</i>	Ympäristöministeriö Hallintoyksikkö			<i>Julkaisuaika</i> Tammikuu 2008
<i>Tekijä(t)</i>	Ympäristöministeriö			
<i>Julkaisun nimi</i>	Ympäristöministeriön hallinnonalan keskeiset tavoitteet ja tehtävät vuosina 2009–2012			
<i>Julkaisusarjan nimi ja numero</i>	Ympäristöministeriön raportteja 1/2008			
<i>Julkaisun teema</i>				
<i>Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut</i>				
<i>Tiivistelmä</i>	<p>Ympäristöministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma vuosiksi 2009–2012 sisältää yhteenvedon tärkeimmistä tavoitteista ja painotuksista sekä niiden edellyttämistä voimavaroista lähivuosina. Siinä on käsitelty toimintaympäristön haasteita ympäristöministeriön toimialalla. Niiden pohjalta on asetettu suunnittelukaudelle tehtäväalueittain yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ja esitetty keskeisiä toimenpiteitä tavoitteisiin etenemiseksi. Kultakin tehtäväalueelta on tuotu esiin myös mahdollisia vaikuttavuusindikaattoreita ja -mittareita, joiden käyttöä kehitetään suunnittelukauden aikana.</p>			
<i>Asiasanat</i>	ympäristöministeriön hallinnonala, asuminen, yhdyskunnat, rakennettu ympäristö, luonnon monimuotoisuus, ekotehokkuus, ympäristönsuojelu, ympäristöhallinto, toimintaympäristö, visio, toiminta-ajatus, yhteiskunnallinen vaikuttavuus, tavoite, toimenpide, vaikuttavuusindikaattori, henkilöstö, määrärahavehitys, peruslaskelma			
<i>Rahoittaja/ toimeksiantaja</i>	Ympäristöministeriö			
	ISBN 978-952-11-2963-6 (nid.)	ISBN 978-952-11-2964-3 (PDF)	ISSN 1796-1696 (pain.)	ISSN 1796-170X (verkkoy.)
	Sivuja 32	Kieli suomi	Luottamuksellisuus julkinen	Hinta (sis.alv 8 %)
<i>Julkaisun myynti/ jakaja</i>	Ympäristöministeriö			
<i>Julkaisun kustantaja</i>	Ympäristöministeriö			
<i>Painopaikka ja -aika</i>	Edita Prima Oy, Helsinki 2008			

Ympäristöministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma vuosiksi 2009–2012 sisältää yhteenvedon tärkeimmistä tavoitteista ja painotuksista sekä niiden edellyttämistä voimavaroista lähivuosina. Siinä on käsitelty toimintaympäristön haasteita ympäristöministeriön toimialalla. Niiden pohjalta on asetettu suunnittelukaudelle tehtäväalueittain yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ja esitetty keskeisiä toimenpiteitä tavoitteisiin etenemiseksi. Kultakin tehtäväalueelta on tuotu esiin myös mahdollisia vaikuttavuusindikaattoreita ja -mittareita, joiden käyttöä kehitetään suunnittelukauden aikana.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

ISBN 978-952-11-2963-6 (nid.)

ISBN 978-952-11-2964-3 (PDF)

ISSN 1796-1696 (pain.)

ISSN 1796-170X (verkkokj.)